

INGINERI MARI PERSONALITĂȚI

ȘTEFAN GEORGESCU-GORJAN (1905 – 1985) CONSTRUCTORUL COLOANEI INFINITE A LUI BRÂNCUȘI

Din datele extrase de pe actul de naștere înscris la Oficiul de stare civilă al Primăriei Craiova la 1 septembrie 1905, reiese că Ștefan Ioan, fiul lui Ion Georgescu-Gorjan, de 36 de ani, comerciant, și al dnei Stanca, născută Herța, de 20 de ani, casnică, s-a născut în casa părinților săi din strada (suburbia) Madona Dudu nr. 23, la 29 august, ora 7 seara.

Dragostea de învățătură și dorința de cunoaștere le-a moștenit de la părinții săi, care nu au avut posibilitatea să învețe la școli. Tatăl a fost vânzător la magazinul *Steaua Colorată* de zefire, preșuri și alte lipscăni, a învățat singur să citească, să socotească și să scrie, cunoștințe care l-au ajutat să devină mai târziu comerciant și proprietar.

Între anii 1912 - 1916, Ștefan Ioan a urmat cursurile Școlii primare *Petrache Poenaru* din Craiova, după care a fost elev la celebrul Liceu *Carol I*, între anii 1916 - 1923. În cursul inferior a învățat germana și franceza, care erau în programa analitică, și a studiat singur engleza, italiana și spaniola. În timpul liceului a avut o bogată activitate extrașcolară, a fost violonist în orchestra liceului, a tipărit *Revista matematică a Liceului „Carol I”*, a jucat în piese de teatru la serbări. Pasiunea pentru matematică i-a fost stimulată de unchiul său, fratele tatălui, pe care Ion Georgescu-Gorjan l-a adus de la țară și l-a ținut pe cheltuiala lui în liceu, apoi la facultate în Germania, până a devenit inginer.

După bacalaureat, în 1923, Ștefan s-a înscris la examenul de admitere la Școala Politehnică din București, reușind al 17-lea din 400 de candidați, și a optat pentru secția *Electromecanică*. În același timp s-a înscris și la *Facultatea de Litere și Filosofie*, ca student la limba italiană. Munca grea și preocuparea continuă a „elevilor” de la Școala Politehnică nu i-au lăsat însă timpul necesar să continue și studiile la Universitate, la care a fost nevoit să renunțe la mijlocul anului II. A audiat însă prelegerile de istoria artei ale lui Tzigara-Samurçaș.

În timpul studenției, pentru a câștiga banii necesari întreținerii, își comercializa notițele, desena proiecte pentru colegi

și lucra la cantina studentescă, de unde primea masa gratuit și o sumă modică. În ultimul an s-a angajat inspector tehnic la Spitalul Brâncovenesc, cu un salariu mic, cu masa și locuința asigurate. Pasiunea pentru artă i s-a întărit atunci când Secția Electromecanică a efectuat o excursie în Italia, condusă de prof. N. Vasilescu Karpen, pentru a vizita școlile politehnice și asociațiile ingineresti, ocazie cu care s-a familiarizat cu arta romană și italiană.

La 1 septembrie 1928, tânărul inginer Ștefan Georgescu-Gorjan a fost angajat la *Societatea Anonimă „Petroșani”* pentru exploatarea minelor de cărbuni din Valea Jiului, care l-a trimis pentru o practică de șase luni la *Uzinele Siemens-Schuckert* din Viena. Întors în țară, a efectuat un stagiu îndelungat în subteran, apoi a trecut la *Atelierele Centrale Petroșani*, ca inginer electromecanic la producția de utilaj minier. În 1933 i s-a acordat brevetul de șef de exploatare în specialitatea mecanică și în curând a fost numit inginer șef și adjunct al directorului.

În același timp, inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan era profesor la Școala de maiștri minieri și mecanici și a publicat mai multe manuale, apărute în numeroase ediții. El a organizat la Petroșani o școală de zbor fără motor și un cerc de aeromodele. Apreciindu-l pentru pregătirea lui profesională și ca poliglot, *Societatea „Petroșani”* i-a încredințat tânărului inginer peste douăzeci de misiuni în străinătate. Astfel a avut prilejul, la 26 decembrie 1934, să îl reîntâlnească pe Brâncuși la Paris. Avea atunci 29 de ani.

Ion Georgescu-Gorjan, în timpul în care era prim vânzător la *Steaua Colorată*, era prieten cu Constantin Brâncuși, care era băiat de prăvălie la bodega-băcănie *Zamfirescu*, ambele prăvălii situate pe aceeași stradă Madona Dudu din Craiova.

C. Brâncuși, după ce a absolvit Școala de belle-arte din București în anul 1902, și-a făcut stagiul militar în garnizoana Craiova, fără încalzarmare, fiind

găzduit de prietenul lui, Ion. Atunci i-a făcut un portret bust, aflat astăzi în colecția Muzeului Național de Artă al României.

Relațiile lui Ștefan cu Constantin Brâncuși au început din copilărie. L-a întâlnit personal în 1914, când avea 9 ani, în 1922, la vârsta de 17 ani, și în 1934, la Paris.

În timpul Războiului de Reîntregire a Neamului, la 14 octombrie 1916, locuitorii orașului Târgu Jiu au oprit înaintarea trupelor germane. În amintirea eroilor care au participat la lupte, i s-a comandat lui C. Brâncuși executarea unui monument. La o întâlnire cu inginerul Ștefan Georgescu-Gorjan, Brâncuși i-a împărtășit concepția lui despre lucrarea pe care urma să o realizeze, o coloană foarte înaltă, pe modelul celor realizate de el anterior. Coloana se deosebea de cele construite de egipteni, greci, romani sau alții. Originalitatea acestei coloane constă în faptul că nu are nici soclu, nici capitel, răsare din pământ și se înalță spre cer, spre infinit. Pentru realizarea acesteia era nevoie de un inginer care să calculeze stabilitatea în timpul furtunilor, cutremurelor, să aleagă materialul, un aliaj care să reziste factorilor de eroziune, și alți parametri, fără de care opera nu putea fi construită să reziste în timp.

La 7 ianuarie 1935, tânărul inginer i-a propus sculptorului soluția tehnică: să se execute un stâlp de oțel (ca miez), pe care să se înșire modulele ca niște mărgele. Soluția tehnică a fost acceptată de sculptor, dar discuțiile au durat doi ani, până în anul 1937. În luna august 1937, C. Brâncuși a locuit în casa inginerului Gorjan din Petroșani. După plecarea maestrului, ing. Gorjan cu o echipă de muncitori entuziaști a construit coloana infinită în trei luni, între 15 august și 15 noiembrie 1937. Criticul de artă William Tucker scria: „Coloana infinită este singura sculptură a timpurilor moderne care poate fi comparată cu marile monumente ale Egiptului, ale Greciei sau ale Renașterii.”

În anul 2001, la 125 de ani de la nașterea lui C. Brâncuși, UNESCO a recomandat țărilor membre să omagieze pe creatorul sculpturii moderne. În raportul UNESCO, printre altele, se afirma: „Coloana infinită nu este numai o capodoperă a artei moderne, ci și o extraordinară operă inginerescă.”

Până atunci foarte puține glasuri au rostit numele celui care a realizat opera inginerescă.

Contribuția inginerului la crearea coloanei a fost prezentată în zeci de articole. Cartea memorialistică *Am lucrat cu Brâncuși*, semnată de ing. Ștefan Georgescu-Gorjan, după ce manuscrisul a fost purtat și ținut

în sertare la diverse edituri, a apărut, în integralitate, la Editura *Universală*, fiind lansată la 3 februarie 2005, cu ocazia centenarului autorului.

Centenarul inginerului a fost evocat la Târgu Jiu la 18 februarie și 7 septembrie a.c., la Craiova la 5 martie a.c., la

UPB, *Facultatea de Energetică*, la 14 mai a.c., la București, la *Simpozionul de istoria electrotehnicii* din 19 septembrie a.c.

Activitatea culturală a inginerului Ștefan Georgescu-Gorjan s-a manifestat prin înființarea la București, în 1941, a Editurii *Gorjan*, desființată în 1948, în care a publicat numeroase cărți tehnice originale sau adaptate, broșuri practice, albume de artă, lucrări beletristice și opere ale unor scriitori tineri.

Din anul 1953 până la pensionare, în 1967, a lucrat ca salariat la *T.U.G., IPCMC* și *Institutul de Cercetări în Construcții*, de unde a supravegheat continuu starea Coloanei.

A trecut în lumea dreptilor la 5 martie 1985, numele lui fiind legat pe vecie de cel al sculptorului C. Brâncuși, cu care a colaborat la realizarea celei mai cunoscute sculpturi de artă modernă.